

मा.बाळासाहेब ठाकरे कृषि व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन (SMART) प्रकल्पाच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी प्रकल्प संचालकांना व प्रकल्पाच्या क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांना वित्तीय अधिकार नियम पुस्तिका-१९७८, भाग-दुसरा नुसार वित्तीय अधिकार प्रदान करणे.

महाराष्ट्र शासन
कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: कृव्यप्र-५४१९/प्र.क्र.७८/८अ

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
तारीख: २२ जानेवारी, २०२५

वाचा :

१. वित्त विभाग, शासन निर्णय क्रमांक : विअप-२०१३/प्र.क्र.३०/२०१३/विनियम, भाग-२, दि.१७.०४.२०१५
२. कृषि व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक:- कृव्यप्र - ४६१८/प्र.क्र.१०२/८-अ, दि.२४.०७.२०१८
३. कृषि व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक:- कृव्यप्र - ४६१८/प्र.क्र.१०२/८-अ, दि.१९.०१.२०१९
४. कृषि व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक:- कृव्यप्र-४६१८/प्र.क्र.१०२/८-अ, दि.२७.०५.२०१९
५. कृषि व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक:- कृव्यप्र - ४६१८/प्र.क्र.१२९/८-अ, दि.२७.०५.२०१९
६. कृषि व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक:- कृव्यप्र - ४६१९/प्र.क्र.७०/८-अ, दि.११.०९.२०१९
७. कृषि व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक:- कृव्यप्र - ४६१९/प्र.क्र.५७/८-अ, दि.११.०९.२०१९
८. कृषि व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक:- कृव्यप्र - ४६१९/प्र.क्र.७९/८-अ, दि.१४.०२.२०२०
९. कृषि व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक:- कृव्यप्र - ४६१९/प्र.क्र.७०/८-अ, दि.१७.०२.२०२०
१०. कृषि व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक:- कृव्यप्र - ४६१९/प्र.क्र.१२९/८-अ, दि.११.११.२०२१

प्रस्तावना :

जागतिक बँक (IBRD) अर्थसहाय्यीत “महाराष्ट्र राज्य कृषि व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन प्रकल्प (SMART)” हा सुमारे रु.२२२० कोटी (३०० दशलक्ष डॉलर) गुंतवणूकीचा प्रकल्प राबविण्यास संदर्भ क्र. ३ येथील दिनांक १९.०१.२०१९ च्या शासन निर्णयान्वये तत्त्वतः मान्यता देण्यात आली आहे. सदर प्रकल्प राबविण्यास व जागतिक बँकेसोबत करार करण्यास संदर्भ क्र. ६ येथील दिनांक ११.०९.२०१९ च्या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात आली असून संस्था नोंदणी अधिनियम १८६० अन्वये संस्था स्थापन करून सदर संस्थेमार्फत प्रकल्पाची अंमलबजावणी करण्यास मान्यता देण्यात आलेली आहे. त्यानुसार मा.बाळासाहेब ठाकरे कृषि व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन प्रकल्पाची राज्यातील सर्व जिल्ह्यांमध्ये सन २०२०-२१ ते २०२६-२७ या ७ वर्षांच्या कालावधीकरीता अंमलबजावणी करण्यात येत आहे. मा.बाळासाहेब ठाकरे कृषि व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन प्रकल्पाकरिता कृषि विभाग मुख्य समन्वय विभाग असून प्रकल्पांतर्गत एकूण ७ प्रशासकीय

विभागांचा आणि त्यांच्या अधिनस्त असलेल्या एकूण ११ अंमलबजावणी यंत्रणांचा समावेश आहे. संदर्भ क्र.१० येथील शासन निर्णयान्वये प्रकल्पाकरिता एकूण ५०४ पदांचा आकृतीबंध मंजूर करण्यात आला आहे.

राज्यातील शेतकऱ्यांच्या उत्पादक कंपन्यांनी उत्पादित केलेल्या मालाची थेट खरेदी करणाऱ्या कंपन्यांशी जोडणी करणे व त्याद्वारे विविध प्रमुख पिकांसाठी मूल्य साखळ्यांची निर्मिती करणे, ग्राहकांसाठी सुरक्षित खाद्य उत्पादित करणे व शेतकऱ्यांसाठी शाश्वत उपजीविकेचे स्रोत निर्माण करणे हे या प्रकल्पाचे प्रमुख उद्दिष्ट आहे.

मुल्यसाखळी विकासाच्या उपप्रकल्पांतर्गत पीक काढणीतोर पायाभूत सुविधासाठी (Post Harvesting Infrastructure) उदा.गोदाम, प्राथमिक स्वच्छता व प्रतवारी केंद्र, दालमिल, फ्लोअरमिल, राईसमिल ऑईलमिल, मिलेट प्रोसेसिंग, पशुखाद्य उत्पादन युनिट, दुग्धम व तृतीय प्रक्रिया युनिट, (Ready to Eat, Ready to Cook), पूर्व शितकरण गृह, Integrated Pack House, शितगृह, शित वाहन, Blast Freezer, IQF, मॅगो पल्प, काजू प्रक्रिया, कांदा निर्जलीकरण, फळांचे ज्यूस, जाम - जेली उत्पादन युनिट, टोमॅटो प्रक्रिया - सॉस, प्युरी, केचअप व हळद प्रक्रिया इ. प्रामुख्याने अनुदान देय आहे. पीक काढणीतोर पायाभूत सुविधासाठी किमान प्रकल्प खर्चाच्या ७० टक्के खर्च प्रस्तावित करणे आवश्यक आहे. स्मार्ट प्रकल्पांतर्गत मुल्यसाखळी विकास उपप्रकल्पांचा लाभ शेतकरी उत्पादक कंपनी (FPC), माविम व एमएसआरएलएमच्या लोकसंचलित साधन केंद्र (CMRC) व प्रभाग संघ (CLF) यामधून नव्याने नोंदणी झालेल्या शेतकरी उत्पादक कंपनी आणि प्राथमिक सहकारी संस्था (PACS) या समुदाय आधारीत संस्थांना (CBO) देय आहे.

मा.बाळासाहेब ठाकरे कृषि व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन (SMART) प्रकल्पाची जलद गतीने अंमलबजावणी होण्यासाठी प्रकल्प प्रमुख म्हणून प्रकल्प संचालकांना पुरेसे स्वातंत्र्य देणे व प्रकल्पांतर्गत विविध बाबींवर तातडीने निर्णय होण्यासाठी वित्तीय अधिकार नियम पुस्तिका-१९७८, भाग-दुसरा नुसार प्रशासनिक विभाग, प्रादेशिक विभाग प्रमुख व कार्यालय प्रमुख यांना असलेल्या एकूण ३३ बाबींचे वित्तीय अधिकार प्रकल्प संचालकांना व प्रकल्पाच्या क्षेत्रीय स्तरावरील अधिकाऱ्यांना प्रदान करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. त्याबाबत शासन पुढीलप्रमाणे निर्णय घेत आहे.

शासन निर्णय:

१. मा.बाळासाहेब ठाकरे कृषि व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन (SMART) प्रकल्पाची प्रभावी अंमलबजावणी होण्यासाठी वित्तीय अधिकार नियम पुस्तिका-१९७८, भाग-दुसरा नुसार प्रशासनिक विभाग, विभाग प्रमुख, प्रादेशिक विभाग प्रमुख व कार्यालय प्रमुख यांना असलेल्या एकूण ३३ बाबींचे वित्तीय अधिकार या शासन निर्णयाद्वारे प्रकल्प संचालक, मा.बाळासाहेब ठाकरे कृषि व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन (SMART) प्रकल्प, पुणे यांना तसेच, प्रकल्पाच्या क्षेत्रीय स्तरावरील अधिकाऱ्यांना परिशिष्ट-अ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे प्रदान करण्यात येत आहेत.
२. प्रकल्प संचालक, मा.बाळासाहेब ठाकरे कृषि व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन (SMART) प्रकल्प, पुणे यांना तसेच, प्रकल्पाच्या क्षेत्रीय स्तरावरील अधिकाऱ्यांना या शासन

निर्णयाद्वारे प्रदान करण्यात आलेल्या वित्तीय अधिकारांच्या, त्यांच्या वित्तीय मर्यादांचा तसेच, सदर वित्तीय अधिकार वापरण्याकरिता विहित केलेल्या अटी व शर्तीचा तपशिल “परिशिष्ट-अ” मध्ये नमूद केला आहे.

३. मा.बाळासाहेब ठाकरे कृषि व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन (SMART) प्रकल्पाची अंमलबजावणी करताना संबंधित अधिकाऱ्यांनी त्यांना प्रदान करण्यात येत असलेल्या वित्तीय अधिकारांचा विहित केलेल्या वित्तीय मर्यादेत वापर करावा.
४. प्रपत्रामध्ये नमूद केलेल्या बाबींच्या संदर्भात त्यासमोर विहित केलेल्या मर्यादेपेक्षा जास्त खर्च अपेक्षित असल्यास अथवा विहित अटी किंवा त्यातील एखादी अट पूर्ण होत नसेल तर अशा प्रस्तावास प्रशासकीय विभागाची/वित्त विभागाची वित्तीय व प्रशासकीय मंजूरी आवश्यक राहिल.
५. प्रकल्प संचालक, मा.बाळासाहेब ठाकरे कृषि व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन (SMART) प्रकल्प, पुणे यांना तसेच, प्रकल्पाच्या क्षेत्रीय स्तरावरील अधिकाऱ्यांना प्रदान केलेले वित्तीय अधिकार केवळ या प्रकल्पासाठी असतील.
६. हा शासन निर्णय निर्गमित झाल्याच्या दिनांकापासून सर्व संबंधित अधिकाऱ्यांना सदर वित्तीय अधिकार प्राप्त होतील व मा.बाळासाहेब ठाकरे कृषि व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन (SMART) प्रकल्प औपचारिकपणे बंद झाल्यानंतर सदर वित्तीय अधिकार आपोआप संपुष्टात येतील.
७. या शासन निर्णयाद्वारे प्रदान करण्यात आलेले वित्तीय अधिकार अर्थसंकल्पीय अनुदानाच्या उपलब्धतेच्या अधिन राहून देण्यात येत आहेत.
८. हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.२५५/२०२४/व्यय-१, दि.१२.११.२०२४ व अनौपचारिक संदर्भ क्र.४१४/२०२४/विनयम, दि.१७.०१.२०२५ अन्वये प्राप्त मान्यतेनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.
९. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२५०१२२१८००४१२५०१ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(अं. सा. चंदनशिवे)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
२. मा.उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन), मंत्रालय, मुंबई
३. मा.उपमुख्यमंत्री (नगर विकास), मंत्रालय, मुंबई
४. मा.मंत्री (कृषि) महोदयांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई

५. मा.विरोधी पक्षनेता विधानसभा/विधानपरिषद, विधानभवन, मुंबई
६. मा.राज्यमंत्री (कृषि) महोदयांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई
७. सर्व संसद सदस्य/महाराष्ट्र विधानसभा सदस्य/महाराष्ट्र विधानपरिषद सदस्य
८. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
९. अपर मुख्य सचिव (वित्त), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १०.अपर मुख्य सचिव (नियोजन), नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ११.अपर मुख्य सचिव (सहकार), सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १२.प्रधान सचिव (कृषि), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १३.(ग्राम विकास), ग्राम विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १४.प्रधान सचिव (नगर विकास), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १५.सचिव (पशुसंवर्धन व दुग्धव्यवसाय विकास), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १६.सचिव (महिला व बाल विकास), महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १७.प्रकल्प संचालक, मा.बाळासाहेब ठाकरे कृषि व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन (SMART) प्रकल्प, पुणे
१८. आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, पुणे.
१९. आयुक्त पशुसंवर्धन, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- २०.आयुक्त सहकार, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- २१.प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान, मुंबई
- २२.प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र राज्य कृषि व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन, पुणे
- २३.पणन संचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- २४.व्यवस्थापकीय संचालक, ग्राम सामाजिक परिवर्तन फाऊंडेशन, मुंबई
- २५.व्यवस्थापकीय संचालक, महिला आर्थिक विकास महामंडळ, मुंबई
- २६.व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य सहकार विकास महामंडळ, मुंबई
- २७.मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती अभियान, मुंबई
२८. कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र राज्य कृषि पणन मंडळ, पुणे
२९. महालेखापाल, महाराष्ट्र-१/२, (लेखापरिक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई/नागपूर
- ३०.संचालक, (लेखा व कोषागारे), लेखा व कोषागारे संचालनालय, मुंबई
- ३१.विभागीय कृषि सहसंचालक (सर्व)
- ३२.अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
- ३३.जिल्हा कोषागार अधिकारी (सर्व लेखा व कोषागारे)
- ३४.कार्यासन अधिकारी (व्यय-१/अर्थ-३/विनियम), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
३५. कक्ष अधिकारी (का.२अ), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ३६.निवडनस्ती (का.८अ).

(शासन निर्णय क्र. कृव्यप्र-५४१९/प्र.क्र.७८/८अ, दिनांक : २२ जानेवारी, २०२५ सोबतचे परिशिष्ट-अ)

परिशिष्ट-अ

मा.बाळासाहेब ठाकरे कृषि व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन (SMART) प्रकल्प

वित्तीय अधिकार नियम पुस्तिका १९७८, भाग-दुसरा नुसार प्रकल्प संचालक, मा.बाळासाहेब ठाकरे कृषि व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन (SMART) प्रकल्प, पुणे यांना व प्रकल्पाच्या क्षेत्रीय स्तरावरील अधिकाऱ्यांना वित्तीय अधिकारांचे प्रदान

अ. क्र.	वित्तीय शक्तीचे वर्णन (प्रचलित शक्ती असल्यास, आदेश क्रमांक व दिनांक दर्शवून आदेशाची प्रत जोडावी. नवीन शक्ती असल्यास 'नवीन शक्ती' असा उल्लेख करावा)	अधिकाराचा वापर करण्यास सक्षम अधिकारी	वित्तीय मर्यादा	अटी व शर्ती
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
अ)	प्रकल्पासाठी आवश्यक वस्तुंची खरेदी करणे			
१.	कार्यालयाकरिता दुरध्वनी (दुरध्वनी यंत्रांच्या खरेदीसह) मंजूर करणे. (उपविभाग-२, अ.क्र.१४, नियम क्र.६२)	प्रकल्प संचालक	पूर्ण अधिकार	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) खरेदी करण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया / निविदा प्रक्रिया राबविण्यात यावी. ३) प्रकल्प संचालक यांना त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकाऱ्यांना हे अधिकार पुनःप्रदान करता येतील. ४) विहित कार्यपद्धती व सर्वसाधारण निर्देशांचे अनुपालन करण्यात यावे.
२.	नवीन विद्युत फोटो कॉपी यंत्र/ झेरोक्स/रेसोग्राफ मशीन, तत्सम साहित्य खरेदी करण्यास मंजूरी देणे.	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख	पूर्ण अधिकार प्रकल्प कालावधीकरिता ₹ २.०० लक्ष	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) सदरच्या झेरोक्स मशीन (सदरची यंत्रे) खरेदी करण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया / निविदा प्रक्रिया राबविण्यात यावी.

अ. क्र.	वित्तीय शक्तीचे वर्णन (प्रचलित शक्ती असल्यास, आदेश क्रमांक व दिनांक दर्शवून आदेशाची प्रत जोडावी. नवीन शक्ती असल्यास 'नवीन शक्ती' असा उल्लेख करावा)	अधिकाराचा वापर करण्यास सक्षम अधिकारी	वित्तीय मर्यादा	अटी व शर्ती
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
	(उपविभाग-२, अ.क्र.२६-अ, नियम क्र.७६)	३) विभाग अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	प्रकल्प कालावधीकरिता ₹ १.०० लक्ष	३) झेरोक्स मशीनची एकूण संख्या PCMU करीता २, प्रकल्प अंमलबजावणी कक्षासाठी १, विभाग व जिल्हा स्तरावर प्रत्येकी १ याहून जास्त असता कामा नये.
		४) जिल्हा अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	प्रकल्प कालावधीकरिता ₹ १.०० लक्ष	४) प्रत्येक यंत्र सुस्थितीत रहावे यासाठी योग्य ते देखभाल विषयक करार करण्यात यावेत.
३.	नवीन संगणक यंत्रणा, प्रिंटर, लॅपटॉप, टॅब्लेट, नेटवर्क उपकरणे, बायोमॅट्रिक यंत्र, सीसीटीव्ही, कॅमेरा व तत्सम साहित्य खरेदी करणे आणि /किंवा सध्या उपलब्ध असलेल्या संगणक यंत्रणेमध्ये वाढ/ गव्हर्नन्स यंत्रणा इ. त्यांची श्रेणी वाढ करण्यास मंजूरी देणे. (उपविभाग-२, अ.क्र.२७-अ, नियम क्र.७६)	१) प्रकल्प संचालक	पूर्ण अधिकार	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे.
		२) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख	₹ ८.०० लक्ष (प्रति वर्ष)	२) नवीन यंत्रणेची एकूण किंमतीमध्ये आवश्यक किरकोळ नागरी बांधकामे, आवश्यक संगणक फर्निचर आणि सॉफ्टवेअर पॅकेजस साठीचे प्रारंभिक स्वामित्वधन इ. समावेश असेल. (नवीन यंत्रणेची एकूण किंमत (आवश्यक किरकोळ नागरी बांधकामे, संगणक फर्निचर आणि सॉफ्टवेअर पॅकेजेस साठीचे स्वामित्वधन धरुन) रु.२०.०० लक्षांपेक्षा जास्त असता कामा नये तसेच उपलब्ध यंत्रणेत करावयाची वाढ अथवा सुधारणा यासाठीचा खर्च रुपये ४.०० लक्षांपेक्षा जास्त असता कामा नये.
		३) विभाग अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	₹ ४.०० लक्ष (प्रति वर्ष)	३) एन.आय.सी.द्वारे उपलब्ध केल्या जाणाऱ्या विनाशुल्क सुविधांचाही फायदा घेण्यात यावा.
		४) जिल्हा अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	₹ ४.०० लक्ष (प्रति वर्ष)	४) संगणक ऑपरेटर, डेटा एन्ट्री ऑपरेटर इत्यादी नवीन पदे निर्माण करण्यात येऊ नयेत.
				५) योग्य ते सेवा संविदा करार करण्यात यावेत.
				६) संगणक यंत्रणेतील कॉम्प्युटर सर्व्हर व लॅनसाठी उपयुक्त स्विचेस

अ. क्र.	वित्तीय शक्तीचे वर्णन (प्रचलित शक्ती असल्यास, आदेश क्रमांक व दिनांक दर्शवून आदेशाची प्रत जोडावी. नवीन शक्ती असल्यास 'नवीन शक्ती' असा उल्लेख करावा)	अधिकाराचा वापर करण्यास सक्षम अधिकारी	वित्तीय मर्यादा	अटी व शर्ती
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
				<p>आणि रॉऊटर्ससाठी वातानुकूलित यंत्रणा आवश्यक आहे.</p> <p>७) वातानुकूलित यंत्रणेची खरेदी विहित कार्यपद्धतीनुसार करण्यात यावी.</p> <p>८) जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया / निविदा प्रक्रिया राबविण्यात यावी.</p> <p>९) प्रकल्प संचालक यांना त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकाऱ्यांना हे अधिकार पुनःप्रदान करता येतील.</p>
४.	दृकश्राव्य यंत्र, प्रोजेक्टर, दुरचित्रवाणी संच खरेदी. (नवीन वित्तीय शक्ती)	प्रकल्प संचालक	पूर्ण अधिकार	<p>१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे.</p> <p>२) सदरचे साहित्य खरेदी करण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया / निविदा प्रक्रिया राबविण्यात यावी</p> <p>३) प्रकल्प संचालक यांना त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकाऱ्यांना हे अधिकार पुनःप्रदान करता येतील.</p>
५.	संगणकासाठी लागणाऱ्या कॉम्पॅक्ट डिस्क, डिजिटल डिस्क, युएसबी पेनड्राईव्ह, हार्ड डिस्क, की बोर्ड, प्रिंटरसाठी व	<p>१) प्रकल्प संचालक</p> <p>२) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख</p>	<p>₹०.३५ लक्ष प्रति संगणक/ प्रति वर्ष</p> <p>₹०.२० लक्ष प्रति संगणक/ प्रति वर्ष</p>	<p>१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे.</p> <p>२) सदरचे साहित्य खरेदी करण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया / निविदा प्रक्रिया राबविण्यात यावी</p>

अ. क्र.	वित्तीय शक्तीचे वर्णन (प्रचलित शक्ती असल्यास, आदेश क्रमांक व दिनांक दर्शवून आदेशाची प्रत जोडावी. नवीन शक्ती असल्यास 'नवीन शक्ती' असा उल्लेख करावा)	अधिकाराचा वापर करण्यास सक्षम अधिकारी	वित्तीय मर्यादा	अटी व शर्ती
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
	झेरॉक्स मशीन साठी लागणारे इंक कार्ट्रिज त्याचे रिफिलिंग आणि तदनुषंगिक अन्य बाबी इ.विकत घेण्यासाठी खर्चास मंजूरी देणे. (उपविभाग-२, अ.क्र.२७-ब, नियम क्र.७६)	३) विभाग अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख ४) जिल्हा अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	₹०.२० लक्ष प्रति संगणक/ प्रति वर्ष ₹०.२० लक्ष प्रति संगणक/ प्रति वर्ष	३) खर्च काटकसरीने करण्याबाबत संबंधित प्राधिकाऱ्यांनी आवश्यक ती काळजी घ्यावी. ४) प्रकल्प संचालक यांना त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकाऱ्यांना हे अधिकार पुनःप्रदान करता येतील.
६.	नव्याने निर्माण केलेल्या कार्यालयासाठी आणि जुन्या कार्यालयासाठी फर्निचर, वातानुकूलित यंत्रणेसह इतर जड संग्रह व अनुषंगिक खर्च (उदा.पडदे, Vertical Blinds, सोफा कव्हर इ.) वस्तू तयार / विकत घेण्यास मंजूरी देणे. (उपविभाग-२, अ.क्र.३७, नियम क्र.९०)	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख ३) विभाग अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख ४) जिल्हा अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	पूर्ण अधिकार ₹१०.०० लक्ष वार्षिक मर्यादा ₹५.०० लक्ष वार्षिक मर्यादा ₹२.०० लक्ष वार्षिक मर्यादा	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) फर्निचर विहित प्रमाणिकृत आकारमानाचे असावे. आणि कार्यालयातील प्रत्यक्ष कर्मचारीवृंदाची संख्या पाहून निश्चित करावे. ३) फर्निचर व इतर साहित्य खरेदी करण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया /निविदा प्रक्रिया राबविण्यात यावी. ४) खर्च काटकसरीने करण्याबाबत संबंधित प्राधिकाऱ्यांनी आवश्यक ती काळजी घ्यावी. ५) प्रकल्प संचालक यांना त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकाऱ्यांना हे अधिकार पुनःप्रदान करता येतील.

अ. क्र.	वित्तीय शक्तीचे वर्णन (प्रचलित शक्ती असल्यास, आदेश क्रमांक व दिनांक दर्शवून आदेशाची प्रत जोडावी. नवीन शक्ती असल्यास 'नवीन शक्ती' असा उल्लेख करावा)	अधिकाराचा वापर करण्यास सक्षम अधिकारी	वित्तीय मर्यादा	अटी व शर्ती
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
७.	कार्यालयासाठी स्टेशनरी इत्यादी वस्तू खरेदी करणे. (उपविभाग-२, अ.क्र.२१,नियम क्र.७५)	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख ३) विभाग अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख ४) जिल्हा अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	१), २), ३) व ४) यांना पूर्ण अधिकार	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) सदरचे साहित्य खरेदी करण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया /निविदा प्रक्रिया राबविण्यात यावी ३) खर्च काटकसरीने करण्याबाबत संबंधित प्राधिकाऱ्यांनी आवश्यक ती काळजी घ्यावी. ४) प्रकल्प संचालक यांना त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकाऱ्यांना हे अधिकार पुनःप्रदान करता येतील
८.	प्रकल्प कार्यालयासाठी आवश्यक यंत्र, उपकरणे, इलेक्ट्रिकल वस्तू इ. खरेदी करण्यास मंजूरी देणे. (उपविभाग-२, अ.क्र.४, नियम क्र.७५)	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख ३) विभाग अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख ४) जिल्हा अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	पूर्ण अधिकार ₹ ८.०० लक्ष वार्षिक मर्यादा ₹ ६.०० लक्ष वार्षिक मर्यादा ₹ ४.०० लक्ष वार्षिक मर्यादा	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) यंत्रसामग्री खरेदी ही मूळ मंजूर योजनेचा अविभाज्य भाग असावयास हवी. ३) सदरच्या तपासणी आणि चाचणीसाठी यंत्रे आणि उपकरणे खरेदी करण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया / निविदा प्रक्रिया राबविण्यात यावी. ४) खर्च काटकसरीने करण्याबाबत संबंधित प्राधिकाऱ्यांनी आवश्यक ती काळजी घ्यावी. ५) प्रकल्प संचालक यांना त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकाऱ्यांना हे अधिकार पुनःप्रदान करता येतील.

अ. क्र.	वित्तीय शक्तीचे वर्णन (प्रचलित शक्ती असल्यास, आदेश क्रमांक व दिनांक दर्शवून आदेशाची प्रत जोडावी. नवीन शक्ती असल्यास 'नवीन शक्ती' असा उल्लेख करावा)	अधिकाराचा वापर करण्यास सक्षम अधिकारी	वित्तीय मर्यादा	अटी व शर्ती
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
९.	प्रकल्प अंमलबजावणी दरम्यान आवश्यकतेनुसार प्रकल्प घटक व उपक्रमाशी संबंधित आवश्यक निविष्ठा, वस्तु व प्रात्यक्षिक किट इ.साहित्य खरेदीस मंजूरी देणे. (नवीन शक्ती)	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख ३) विभाग अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख ४) जिल्हा अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	₹ ८.०० लक्ष (प्रति समुदाय आधारित संस्था) ₹ ६.०० लक्ष (प्रति समुदाय आधारित संस्था) ₹ ४.०० लक्ष (प्रति समुदाय आधारित संस्था) ₹ २.०० लक्ष (प्रति समुदाय आधारित संस्था)	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) सदरचे साहित्य खरेदी करण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया /निविदा प्रक्रिया राबविण्यात यावी. ३) खर्च काटकसरीने करण्याबाबत संबंधित प्राधिकाऱ्यांनी आवश्यक ती काळजी घ्यावी. ४) प्रकल्प संचालक यांना त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकाऱ्यांना हे अधिकार पुनःप्रदान करता येतील.

अ. क्र.	वित्तीय शक्तीचे वर्णन (प्रचलित शक्ती असल्यास, आदेश क्रमांक व दिनांक दर्शवून आदेशाची प्रत जोडावी. नवीन शक्ती असल्यास 'नवीन शक्ती' असा उल्लेख करावा)	अधिकाराचा वापर करण्यास सक्षम अधिकारी	वित्तीय मर्यादा	अटी व शर्ती
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
ब)	सल्ला सेवांची खरेदी (Procurement of Consulting Services)			
१०.	प्रकल्पाच्या आवश्यकतेप्रमाणे विविध सल्लासेवा (वैयक्तिक / संस्था) घेण्यास मंजूरी देणे. (उदा.सनियंत्रण व मुल्यमापन, MIS, Technical Support Group, वास्तुविशारद, कायदेविषयक सेवा, माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान, क्षमता बांधणीसाठी सेवा संस्था इ.) तसेच प्रकल्पाच्या आवश्यकतेनुसार वरील सेवांशिवाय अन्य सल्लासेवा (नवीन शक्ती)	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख	पूर्ण अधिकार ₹५.०० कोटी (प्रति करार)	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असले पाहिजे. २) प्रस्तावित केलेल्या सेवा मंजूर प्रकल्प घटकाशी संबंधित असली पाहिजे. ३) सदरचे सेवा घेण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया / निविदा प्रक्रिया राबविण्यात यावी. ४) खर्च काटकसरीने करण्याबाबत संबंधित प्राधिकाऱ्यांनी आवश्यक ती काळजी घ्यावी.
११.	प्रकल्पासाठी अंतर्गत व बाह्य लेखापरिक्षक यांची सेवा घेण्यास मंजूरी देणे. (नवीन शक्ती)	प्रकल्प संचालक	पूर्ण अधिकार	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) प्रस्तावित केलेल्या सेवा मंजूर प्रकल्प घटकाशी संबंधित असली पाहिजे. ३) सदरचे सेवा घेण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया / निविदा प्रक्रिया राबविण्यात यावी. ४) खर्च काटकसरीने करण्याबाबत संबंधित प्राधिकाऱ्यांनी आवश्यक ती

अ. क्र.	वित्तीय शक्तीचे वर्णन (प्रचलित शक्ती असल्यास, आदेश क्रमांक व दिनांक दर्शवून आदेशाची प्रत जोडावी. नवीन शक्ती असल्यास 'नवीन शक्ती' असा उल्लेख करावा)	अधिकाराचा वापर करण्यास सक्षम अधिकारी	वित्तीय मर्यादा	अटी व शर्ती
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
				काळजी घ्यावी.
१२.	माहिती, शिक्षण व संप्रेषण (IEC) यांच्या सेवा घेण्यास व प्रकल्पाच्या प्रसिद्धी व सर्व प्रकारच्या जाहिरातींवरील खर्च करण्यास मंजूरी देणे. (नवीन शक्ती)	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख	पूर्ण अधिकार पूर्ण अधिकार	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) प्रस्तावित केलेल्या सेवा मंजूर प्रकल्प घटकाशी संबंधित असली पाहिजे. ५) सदरचे सेवा घेण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया / निविदा प्रक्रिया राबवविण्यात यावी. ३) खर्च काटकसरीने करण्याबाबत संबंधित प्राधिकाऱ्यांनी आवश्यक ती काळजी घ्यावी ४) प्रकल्प संचालक यांना त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकाऱ्यांना हे अधिकार पुनःप्रदान करता येतील.
१३.	प्रकल्पासाठी बाह्य स्रोताद्वारे मनुष्यबळ पुरवठा करण्यासाठी संस्थेची निवड करणे व येणाऱ्या कामाचा खर्च मंजूर करणे. (नवीन शक्ती)	प्रकल्प संचालक	पूर्ण अधिकार	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) प्रस्तावित केलेल्या सेवा मंजूर प्रकल्प घटकाशी संबंधित असली पाहिजे. ३) सदरचे सेवा घेण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया / निविदा प्रक्रिया राबवविण्यात यावी. ४) खर्च काटकसरीने करण्याबाबत संबंधित प्राधिकाऱ्यांनी आवश्यक ती काळजी घ्यावी

अ. क्र.	वित्तीय शक्तीचे वर्णन (प्रचलित शक्ती असल्यास, आदेश क्रमांक व दिनांक दर्शवून आदेशाची प्रत जोडावी. नवीन शक्ती असल्यास 'नवीन शक्ती' असा उल्लेख करावा)	अधिकाराचा वापर करण्यास सक्षम अधिकारी	वित्तीय मर्यादा	अटी व शर्ती
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
क)	बिगर सल्ला सेवांची खरेदी (Procurement of Non-Consulting Services)			
१४.	प्रकल्प समन्वय व व्यवस्थापन कक्ष व क्षेत्रीय स्तरावरील कार्यालयासाठी जागा भाड्याने घेण्यास मंजूरी देणे. (उपविभाग-१, अ.क्र.१०, नियम क्र.११५ आणि महाराष्ट्र आकस्मिक खर्च नियम, १९६५ मधील नियम १४७ (क) खालील टीप-१)	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख ३) विभाग अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख ४) जिल्हा अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	पूर्ण अधिकार ₹ १.०० लक्ष प्रति महिना ₹ १.०० लक्ष प्रति महिना ₹ ०.५० लक्ष प्रति महिना	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) सदरचे सेवा घेण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया / निविदा प्रक्रिया राबवविण्यात यावी. ३) जशी आवश्यकता राहिल त्याप्रमाणे कार्यकारी अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग आणि / किंवा संबंधित जिल्ह्याचे जिल्हाधिकारी किंवा सामान्य प्रशासन विभाग यांच्याकडून जागेचे भाडे आणि / किंवा भाड्याचा दर वाजवी असल्याबाबतचे प्रमाणपत्र मिळवावे. ४) खर्च काटकसरीने करण्याबाबत संबंधित प्राधिकाऱ्यांनी आवश्यक ती काळजी घ्यावी.
१५.	प्रकल्प कार्यालयासाठी आवश्यक सर्व प्रकारची यंत्रे/मशीन/उपकरणे इ. यांच्या देखभालीसाठी करार करण्यास मंजूरी देणे. (मूळ वित्तीय शक्तीमध्ये १७ यंत्रांची नावे दर्शविली आहेत.) (उपविभाग-२, अ.क्र.२८, नियम क्र.७६)	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख ३) विभाग अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख ४) जिल्हा अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	पूर्ण अधिकार पूर्ण अधिकार पूर्ण अधिकार पूर्ण अधिकार	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) सदरचे सेवा घेण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया / निविदा प्रक्रिया राबवविण्यात यावी. ३) खर्च काटकसरीने करण्याबाबत संबंधित प्राधिकाऱ्यांनी आवश्यक ती काळजी घ्यावी. ४) प्रकल्प संचालक यांना त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकाऱ्यांना हे अधिकार पुनःप्रदान करता येतील.

अ. क्र.	वित्तीय शक्तीचे वर्णन (प्रचलित शक्ती असल्यास, आदेश क्रमांक व दिनांक दर्शवून आदेशाची प्रत जोडावी. नवीन शक्ती असल्यास 'नवीन शक्ती' असा उल्लेख करावा)	अधिकाराचा वापर करण्यास सक्षम अधिकारी	वित्तीय मर्यादा	अटी व शर्ती
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
१६.	कार्यालयाकरिता इंटरनेट सुविधा तसेच तत्सम साहित्य मंजूर करणे. (नवीन शक्ती)	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख ३) विभाग अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख ४) जिल्हा अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	पूर्ण अधिकार पूर्ण अधिकार पूर्ण अधिकार पूर्ण अधिकार	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) सदरचे सेवा घेण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया / निविदा प्रक्रिया राबविण्यात यावी. ३) खर्च काटकसरीने करण्याबाबत संबंधित प्राधिकाऱ्यांनी आवश्यक ती काळजी घ्यावी. ४) प्रकल्प संचालक यांना त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकाऱ्यांना हे अधिकार पुनःप्रदान करता येतील.
१७.	प्रकल्प कार्यालयासाठी साफसफाई, सुरक्षा सेवा घेण्यास मंजूरी देणे. (नवीन शक्ती)	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख ३) विभाग अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख ४) जिल्हा अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	पूर्ण अधिकार ₹०.५० लक्ष वार्षिक मर्यादा ₹०.५० लक्ष वार्षिक मर्यादा ₹०.५० लक्ष वार्षिक मर्यादा	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) सदरचे सेवा घेण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया / निविदा प्रक्रिया राबविण्यात यावी. ३) खर्च काटकसरीने करण्याबाबत संबंधित प्राधिकाऱ्यांनी आवश्यक ती काळजी घ्यावी. ४) प्रकल्प संचालक यांना त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकाऱ्यांना हे अधिकार पुनःप्रदान करता येतील.
१८.	साहित्य पत्रके, पुस्तके, रजिस्टर, जरनल्स इ.ची छपाई, प्रकाशन, खाजगी	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख	पूर्ण अधिकार ₹५.०० लक्ष वार्षिक मर्यादा	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) सदरचे सेवा घेण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया / निविदा

अ. क्र.	वित्तीय शक्तीचे वर्णन (प्रचलित शक्ती असल्यास, आदेश क्रमांक व दिनांक दर्शवून आदेशाची प्रत जोडावी. नवीन शक्ती असल्यास 'नवीन शक्ती' असा उल्लेख करावा)	अधिकाराचा वापर करण्यास सक्षम अधिकारी	वित्तीय मर्यादा	अटी व शर्ती
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
	मुद्रणालयाकडून करून घेणे व सर्व प्रकारच्या भाषेत मुद्रणाचे काम करून घेण्यास मंजूरी देणे. (उपविभाग-२, अ.क्र.३२, नियम क्र.७९)	३) विभाग अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख ४) जिल्हा अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	₹२.०० लक्ष वार्षिक मर्यादा ₹२.०० लक्ष वार्षिक मर्यादा	प्रक्रिया राबविण्यात यावी. ३) ज्या ठिकाणी शासकीय मुद्रणालय आहे परंतु; ते छपाईचे काम हाती घेण्यास आणि आवश्यक त्या मुदतीत पूर्ण करण्यास असमर्थ असेल अशा परिस्थितीत खाजगी मुद्रणालयाकडे छपाईचे काम सोपविण्यापूर्वी त्या (शासकीय मुद्रणालयाच्या) व्यवस्थापकाकडून वस्तुस्थितीदर्शक प्रमाणपत्र प्राप्त करून घ्यावे. मागणी पाठविण्याच्या दिनांकापासून ५ दिवसांत असे प्रमाणपत्र देण्यास किंवा (ते) नाकारण्यामध्ये शासकीय मुद्रणालयाला अपयश आल्यास शासकीय मुद्रणालयाने ना हरकत प्रमाणपत्र दिले आहे असे गृहीत धरून संबंधित प्राधिकाऱ्यास वित्तीय मर्यादेच्या आणि इतर विहित अटींच्या अधीन राहून खाजगी मुद्रणालयाकडे छपाईचे काम सोपविण्याची मुभा राहिल. ४) फक्त मराठीमधील छपाईच्या कामासंबंधीचे अधिकार प्रकल्प संचालक त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकाऱ्याला तसेच क्षेत्रीय अधिकाऱ्यातील राजपत्रित अधिकाऱ्याला हे अधिकार आवश्यकतेनुसार पुनःप्रदान करता येतील.
१९.	प्रकल्पास आवश्यक असणारी पुस्तके, नियतकालिके, वर्तमानपत्र खरेदी करण्यास	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख	पूर्ण अधिकार पूर्ण अधिकार	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) सदरचे सेवा घेण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया / निविदा

अ. क्र.	वित्तीय शक्तीचे वर्णन (प्रचलित शक्ती असल्यास, आदेश क्रमांक व दिनांक दर्शवून आदेशाची प्रत जोडावी. नवीन शक्ती असल्यास 'नवीन शक्ती' असा उल्लेख करावा)	अधिकाराचा वापर करण्यास सक्षम अधिकारी	वित्तीय मर्यादा	अटी व शर्ती
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
	मंजूरी देणे. (उपविभाग-२, अ.क्र.४३, नियम क्र.१४०, अ.क्र.४३ अ, नियम क्र.१४०)	३) विभाग अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख ४) जिल्हा अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	पूर्ण अधिकार पूर्ण अधिकार	प्रक्रिया राबविण्यात यावी. ३) खर्च काटकसरीने करण्याबाबत संबंधित प्राधिकाऱ्यांनी आवश्यक ती काळजी घ्यावी. ४) प्रकल्प संचालक यांना त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकाऱ्यांना हे अधिकार पुनःप्रदान करता येतील.
२०.	राष्ट्रीय / राज्यस्तरावरील बैठका/कार्यशाळा, प्रशिक्षण (सुकाणू समिती, नियामक मंडळ, तांत्रिक सल्लागार समिती, प्रकल्पाचा आढावा, प्रशिक्षण कार्यशाळा जागतिक बँकेच्या कार्यशाळा व इतर कार्यशाळा) करिता सभागृह (हॉल) भाडेतत्वावर घेण्यास मंजूरी देणे. (नवीन शक्ती)	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख ३) विभाग अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख ४) जिल्हा अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	पूर्ण अधिकार पूर्ण अधिकार ₹ १.०० लक्ष प्रति प्रसंग ₹ ०.५० लक्ष प्रति प्रसंग	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) खर्च काटकसरीने करण्याबाबत संबंधित प्राधिकाऱ्यांनी आवश्यक ती काळजी घ्यावी. ३) प्रकल्प संचालक यांना त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकाऱ्यांना हे अधिकार पुनःप्रदान करता येतील.
२१.	राष्ट्रीय / राज्यस्तरावरील बैठका/कार्यशाळा, प्रशिक्षण (सुकाणू समिती, नियामक मंडळ, तांत्रिक सल्लागार	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख	प्रत्येक प्रसंगी ₹ ५०,०००/- पर्यंत ₹ ५००/- प्रति व्यक्ती मर्यादेत	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) ज्या प्रसंगी बैठक तीन तासांपेक्षा अधिक कालावधीसाठी चालण्याची शक्यता असेल, अशावेळी चहा, कॉफी, थंड पदार्थ, सौम्य पेय, फराळाचे पदार्थ, नाष्टा, भोजन इ. देता येईल

अ. क्र.	वित्तीय शक्तीचे वर्णन (प्रचलित शक्ती असल्यास, आदेश क्रमांक व दिनांक दर्शवून आदेशाची प्रत जोडावी. नवीन शक्ती असल्यास 'नवीन शक्ती' असा उल्लेख करावा)	अधिकाराचा वापर करण्यास सक्षम अधिकारी	वित्तीय मर्यादा	अटी व शर्ती
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
	समिती, प्रकल्पाच्या आढावा, प्रशिक्षण कार्यशाळा जागतिक बँकेच्या कार्यशाळा व इतर कार्यशाळा) करीता बोलाविलेल्या अभ्यागतांकरीता चहा/नाष्टा व अल्पोपहार / भोजन व्यवस्थेवरील खर्चास मंजूरी देणे. (उपविभाग -२, अ.क्र. १०, नियम क्र.३१ (अ) (१))	३) विभाग अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख ४) जिल्हा अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	₹३००/- प्रति व्यक्ती मर्यादेत ₹३००/- प्रति व्यक्ती मर्यादेत	३) खर्च काटकसरीने करण्याबाबत संबंधित प्राधिकाऱ्यांनी आवश्यक ती काळजी घ्यावी. ४) प्रकल्प संचालक यांना त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकाऱ्यांना हे अधिकार पुनःप्रदान करता येतील.
२२.	कार्यालयीन कामकाजासाठी वाहने भाड्याने घेण्यास मंजूरी देणे. (मासिक तसेच कॉलबेसीस) (उपविभाग -२, अ.क्र.१३, नियम क्र.६० व ६१)	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख	पूर्ण अधिकार मासिक तत्वावर जास्तीत जास्त १ वाहन, कॉल बेसीस करीता पूर्ण अधिकार	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) सदरच्या सेवा घेण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया / निविदा प्रक्रिया राबविणे आवश्यक राहिल. ३) सदर भाडेतत्वावरील वाहन प्रकल्पाच्या कामकाजाकरिता वापरण्यात येईल. ४) अ.क्र.२, ३ व ४ करीता कॉल बेसीसवर मागविण्यात आलेले वाहन प्रतिमाह १२ दिवसांपेक्षा जास्त कालावधीसाठी नसावे. ५) प्रकल्प संचालक यांना त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन

अ. क्र.	वित्तीय शक्तीचे वर्णन (प्रचलित शक्ती असल्यास, आदेश क्रमांक व दिनांक दर्शवून आदेशाची प्रत जोडावी. नवीन शक्ती असल्यास 'नवीन शक्ती' असा उल्लेख करावा)	अधिकाराचा वापर करण्यास सक्षम अधिकारी	वित्तीय मर्यादा	अटी व शर्ती
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
		३) विभाग अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	कॉल बेसीस करीता पूर्ण अधिकार	विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकार्यांना हे अधिकार पुनःप्रदान करता येतील.
		४) जिल्हा अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	कॉल बेसीस करीता पूर्ण अधिकार	६) खर्च काटकसरीने करण्याबाबत संबंधित प्राधिकार्यांनी आवश्यक ती काळजी घ्यावी.
२३.	प्रकल्पातील अधिकारी / कर्मचारी / लाभार्थी यांना भारतामध्ये प्रशिक्षणासाठी मंजूरी देणे. (उपविभाग -४, अ.क्र.१०)	१) प्रकल्प संचालक	वार्षिक रु.१०.०० लक्षपर्यंत	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे.
		२) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख	वार्षिक रु.०५.०० लक्षपर्यंत	२) प्रस्तावित प्रशिक्षण प्रकल्पासाठीच्या मंजूर प्रकल्प आराखड्यानुसार असणे आवश्यक राहिल.
				३) प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्थेची निवड जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पास मंजूर करण्यात आलेल्या प्रकल्प व्यवस्थापन पुस्तिकेनुसार करणे बंधनकारक राहिल.
२४.	प्रकल्पातील अधिकारी / कर्मचारी / लाभार्थी यांना भारताबाहेर प्रशिक्षणासाठी मंजूरी देणे. (नवीन शक्ती)	प्रकल्प संचालक	पूर्ण अधिकार	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे.
				२) विदेशातील प्रशिक्षण देण्यासाठीच्या दौऱ्यास शासनाची मंजूरी आवश्यक राहिल.
				३) प्रस्तावित प्रशिक्षण प्रकल्पासाठीच्या मंजूर प्रकल्प आराखड्यानुसार असणे आवश्यक राहिल.
				४) प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्थेची निवड जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पास मंजूर करण्यात आलेल्या प्रकल्प व्यवस्थापन पुस्तिकेनुसार करणे बंधनकारक राहिल.

अ. क्र.	वित्तीय शक्तीचे वर्णन (प्रचलित शक्ती असल्यास, आदेश क्रमांक व दिनांक दर्शवून आदेशाची प्रत जोडावी. नवीन शक्ती असल्यास 'नवीन शक्ती' असा उल्लेख करावा)	अधिकाराचा वापर करण्यास सक्षम अधिकारी	वित्तीय मर्यादा	अटी व शर्ती
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
२५.	कार्यालयीन कामकाजासाठी आवश्यकतेप्रमाणे राज्याबाहेरील प्रवासास मंजुरी देणे. (नवीन शक्ती)	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख ३) विभाग अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख ४) जिल्हा अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	पूर्ण अधिकार पूर्ण अधिकार पूर्ण अधिकार विभागीय अंमलबजावणी कक्षाची परवानगी घेणे आवश्यक.	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) सदरचा प्रवास केवळ स्मार्ट प्रकल्पाच्या कामासाठीच करणे आवश्यक. ३) प्रवासास शासनाची मंजूरी आवश्यक राहिल ४) खर्च काटकसरीने करण्याबाबत संबंधित प्राधिकाऱ्यांनी आवश्यक ती काळजी घ्यावी.
२६.	प्रकल्पातील अधिकारी, कर्मचारी/लाभार्थी यांचेकरीता आवश्यक प्रशिक्षण, कार्यशाळा, मुल्य साखळी विकास शाळेतील घटक, Outreach Activities तसेच तत्सम बाबी आयोजित करणे. (नवीन शक्ती)	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख ३) विभाग अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख ४) जिल्हा अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	पूर्ण अधिकार पूर्ण अधिकार पूर्ण अधिकार विभागीय अंमलबजावणी कक्षाची परवानगी घेणे आवश्यक	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) सदरचे सेवा घेण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया / निविदा प्रक्रिया राबविण्यात यावी. ३) मूल्यसाखळी विकास शाळेतील देशाबाहेरील अभ्यास दौरे व तांत्रिक कर्मचाऱ्यांसाठी देशाबाहेरील अभ्यासदौरे यासाठी प्रकल्प संचालक व शासनाची पूर्वमान्यता घेणे आवश्यक . ४) खर्च काटकसरीने करण्याबाबत संबंधित प्राधिकाऱ्यांनी आवश्यक ती काळजी घ्यावी.

अ. क्र.	वित्तीय शक्तीचे वर्णन (प्रचलित शक्ती असल्यास, आदेश क्रमांक व दिनांक दर्शवून आदेशाची प्रत जोडावी. नवीन शक्ती असल्यास 'नवीन शक्ती' असा उल्लेख करावा)	अधिकाराचा वापर करण्यास सक्षम अधिकारी	वित्तीय मर्यादा	अटी व शर्ती
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
				५) प्रकल्प संचालक यांना त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकाऱ्यांना हे अधिकार पुनःप्रदान करता येतील.
२७.	प्रकल्पाने विविध स्तरावरील प्रदर्शनांमध्ये सहभागी होण्यास व त्यानुषंगाने होणाऱ्या खर्चास मंजूरी देणे. (नवीन शक्ती)	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख	पूर्ण अधिकार पूर्ण अधिकार (राज्यस्तर व जिल्हास्तर)	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) सदरच्या सेवा घेण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया / निविदा प्रक्रिया राबविणे आवश्यक राहिल. ३) प्रकल्प संचालक यांना त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकाऱ्यांना हे अधिकार पुनःप्रदान करता येतील.
२८.	सर्व प्रकारच्या यंत्र सामग्री, इलेक्ट्रीफीकेशन, फर्निचर दुरुस्ती व इमारतीची डागडुजी यावरील खर्चास मंजूरी देणे. (उपविभाग -२, अ.क्र.६, नियम क्र.७, नियम क्र.६४, नियम क्र.८९)	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख ३) विभाग अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख ४) जिल्हा अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	रु.४.०० लक्ष प्रति वर्ष ₹ २.०० लक्ष प्रति वर्ष ₹ १.५० लक्ष प्रति वर्ष ₹ १.०० लक्ष प्रति वर्ष	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) दुरुस्तीचा वार्षिक खर्च, यंत्र सामग्रीच्या पुस्तकी किंमतीच्या २५%हून अधिक होता कामा नये. ३) सदरच्या सेवा घेण्यासाठी जागतिक बँकेच्या खरेदी धोरणानुसार व प्रकल्पासाठी मंजूर प्रापण पुस्तिकेनुसार खरेदी प्रक्रिया / निविदा प्रक्रिया राबविणे आवश्यक राहिल. ४) प्रकल्प संचालक यांना त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकाऱ्यांना हे अधिकार पुनःप्रदान करता येतील.

अ. क्र.	वित्तीय शक्तीचे वर्णन (प्रचलित शक्ती असल्यास, आदेश क्रमांक व दिनांक दर्शवून आदेशाची प्रत जोडावी. नवीन शक्ती असल्यास 'नवीन शक्ती' असा उल्लेख करावा)	अधिकाराचा वापर करण्यास सक्षम अधिकारी	वित्तीय मर्यादा	अटी व शर्ती
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
२९.	प्रकल्पांतर्गत कालबाह्य झालेल्या वस्तुंचे निर्लेखन करणे. (उपविभाग १ अ.क्र.२२, नियम क्र. १४६) (उपविभाग ५ अ.क्र.८, नियम क्र.४३२)	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख	पुस्तकी किंमतीच्या रु.३.०० लक्ष च्या मर्यादेत पुस्तकी किंमतीच्या रु.१.५० लक्ष च्या मर्यादेत	१) शासनाच्या प्रचलित धोरणानुसार, सदरची वस्तु कालबाह्य झाली असली पाहिजे. २) शासनाच्या या बाबतच्या धोरणानुसार, सदरची निर्लेखनाची कार्यवाही होणे आवश्यक. ३) प्रकल्प संचालक यांना त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकाऱ्यांना हे अधिकार पुनःप्रदान करता येतील.
३०.	कार्यालयीन कामाकाजाकरीता तसेच दौऱ्यावर जाण्याकरीता अधिकारी/ कर्मचारी यांना प्रवासभत्ता अग्रिम मंजूर करणे. (उपविभाग -१, अ.क्र.१६, नियम क्र.१४२ क)	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख ३) विभाग अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख ४) जिल्हा अंमलबजावणी यंत्रणा प्रमुख	पूर्ण अधिकार पूर्ण अधिकार ₹०.५० लक्ष प्रति वर्ष ₹०.२५ लक्ष प्रति वर्ष	१) अग्रिम काढण्याच्या दिनांकापासून ३ महिन्यांच्या आत त्यांचे समायोजन करण्यात आले पाहिजे. २) अंदाजित कार्यालयीन खर्चाच्या तसेच संपूर्ण प्रवास खर्च (तिकीट खर्च) अधिक अनुज्ञेय दैनिक भत्याच्या ८० टक्के या मर्यादेत अग्रिम मंजूर करावे. ३) प्रकल्प कार्यालयाने मंजूरी देऊन काढलेल्या व समायोजित केलेल्या अग्रिमांसंबंधीचे त्रैमासिक विवरणपत्र शासनास सादर केले पाहिजे. ४) प्रकल्प संचालक यांना त्यांच्या स्वतःच्या कार्यालयातील प्रशासन विषयक कार्यभार सांभाळणाऱ्या राजपत्रित अधिकाऱ्यांना हे अधिकार पुनःप्रदान करता येतील.

अ. क्र.	वित्तीय शक्तीचे वर्णन (प्रचलित शक्ती असल्यास, आदेश क्रमांक व दिनांक दर्शवून आदेशाची प्रत जोडावी. नवीन शक्ती असल्यास 'नवीन शक्ती' असा उल्लेख करावा)	अधिकाराचा वापर करण्यास सक्षम अधिकारी	वित्तीय मर्यादा	अटी व शर्ती
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
ड)	प्रकल्प संबंधित कामे (Work related to Project)			
३१.	प्रकल्प आराखड्यानुसार राबवावयाच्या कामांना खर्च करण्यास प्रशासकीय मंजूरी देणे. (नवीन शक्ती)	प्रकल्प संचालक	पूर्ण अधिकार	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) प्रस्तावित केलेले काम प्रकल्पाच्या अंमलबजावणी पुस्तिकेतील तांत्रिक निकषाप्रमाणे व DSR नुसार विहित केलेल्या निकषांनुसार असणे आवश्यक आहे. ३) शासकीय/निमशासकीय यंत्रणा/प्रकल्पाने नियुक्त केलेले अभियंता यांचेकडून तांत्रिक मंजूरी घेणे आवश्यक.

अ. क्र.	वित्तीय शक्तीचे वर्णन (प्रचलित शक्ती असल्यास, आदेश क्रमांक व दिनांक दर्शवून आदेशाची प्रत जोडावी. नवीन शक्ती असल्यास 'नवीन शक्ती' असा उल्लेख करावा)	अधिकाराचा वापर करण्यास सक्षम अधिकारी	वित्तीय मर्यादा	अटी व शर्ती
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)
इ)	प्रकल्प अनुदान			
३२.	प्रकल्पांतर्गत मंजूर असलेले उपप्रकल्प - उत्पादक भागिदारी उपप्रकल्प / बाजार संपर्कवाढ उपप्रकल्प / नाविन्यपूर्ण भागिदारी उपप्रकल्प / धान्य गोदाम आधारित उपप्रकल्प यांना प्रशासकीय मान्यता देणे. (नवीन शक्ती)	सचिव, कृषि यांचे अध्यक्षते खाली असलेले नियामक मंडळ प्रकल्प संचालक, स्मार्ट यांचे अध्यक्षतेखाली राज्यस्तरीय प्रकल्प निवड समिती	पूर्ण अधिकार ₹ १०.०० कोटी प्रति समुदाय आधारित संस्था	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) सदर कामास पूर्व संमती - प्रकल्प संचालक यांचे अध्यक्षतेखाली असलेल्या कार्यकारी समितीने दिली असली पाहिजे. ३) सदरच्या अनुदानाचे वितरण लाभार्थी गटाच्या बँक खात्यात जमा करणे आवश्यक राहिल.
३३.	प्रकल्पांतर्गत मंजूर असलेले उपप्रकल्प - उत्पादक भागिदारी उपप्रकल्प / बाजार संपर्कवाढ उपप्रकल्प / नाविन्यपूर्ण भागिदारी उपप्रकल्प / धान्य गोदाम आधारित उपप्रकल्प यांना अनुदान अदायगी करिता मान्यता देणे. (नवीन शक्ती)	१) प्रकल्प संचालक २) प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष प्रमुख	पूर्ण अधिकार पूर्ण अधिकार	१) आवश्यक निधी उपलब्ध असला पाहिजे. २) सदर कामास पूर्व संमती - प्रकल्प संचालक यांचे अध्यक्षतेखाली असलेल्या कार्यकारी समितीने दिली असली पाहिजे. ३) सदरच्या अनुदानाचे वितरण लाभार्थी गटाच्या बँक खात्यात जमा करणे आवश्यक राहिल.